
EENZAME OPSLUITING: DE ANDERE KANT VAN JAPAN

Robert Knulst is als SPV i.o. werkzaam bij de GGZ Buiten Amstel bij het zorgprogramma psychotische stoornissen.

Inleiding

Dit essay is geschreven in het kader van de eindopdracht voor het vak Sociaal Isolement tijdens de SPV opleiding aan de Hogeschool van Amsterdam. Enkele jaren geleden heb ik een artikel in Newsweek gelezen waar de zorg werd geuit over het ontstaan van een steeds groter wordende groep jongeren in Japan, die aansluiting missen met de hedendaagse maatschappij. Omdat ik zelf twee jaar in Japan heb gestudeerd en gewoond, vond ik het een typisch, maar ook herkenbaar Japans verschijnsel, en bevreemdde mij het ontstaan van deze groep niet. Jaren later viel mij een krantenartikel op over het ontstaan van een 'nieuw' verschijnsel in Japan namelijk de groepszelfmoorden tussen onbekenden die elkaar via het internet kennen en daarna een pact sluiten om gezamenlijk zelfmoord te plegen.

Het lezen van dit artikel en de opdracht van het schrijven van een essay bracht mij ertoe om eens nader deze fenomenen te bekijken en een klein onderzoek te doen naar de mogelijke oorzaken ervan.

Allereerst beschrijf ik globaal het ontstaan en historie van de groepssamenleving in Japan.

Dan beschrijf ik een definitie van Hikikomori, de impact die het kan hebben op de samenleving en plaats ik het ontstaan van Hikikomori tussen de andere vormen van geweld die, naar ik meen, verband houden met elkaar. Als slotwoord schrijf ik een pleidooi om de hulp en zorg te structureren en het belang van de regering om zijn verantwoordelijkheid hierin te nemen i.p.v. net te doen alsof het probleem niet bestaat.

Japan

Het is tijd voor een nieuwe hervorming in Japan. Het land dat in een adem genoemd wordt met discipline, ijver en een hoge industrieel-technische ontwikkeling.

Na de tweede wereldoorlog is het land als een feniks uit haar as herrezen. Met grote inzet en zonder klagen heeft men als een collectief, met vereende krachten de fundamenteën gelegd waarop het Wirtschaftswunder, Japanse stijl, zich verder heeft kunnen ontwikkelen en verfijnen.

De oorlog was een keerpunt in de Japanse geschiedenis. Nog nooit eerder was het land bezet geweest door een vreemde mogendheid.

De Amerikaanse bezetting heeft bijgedragen aan een reeks belangrijke hervormingen in het staatsbestel.

De Keizer was van zijn Goddelijke Troon gestoten en teruggebracht naar de sterfelijkheid van ieder ander mens. Japan kreeg een grondwet naar Amerikaans model.

Militair-imperialistisch gedachtegoed heeft plaats gemaakt voor een expansief beleid op economisch gebied. Japan heeft uiteindelijk gekregen wat zij wilde. Nummer een zijn in Azië en daarmee een belangrijke rol spelend in de wereldeconomie.

Dat ging decennialang goed, totdat de recessie eind jaren tachtig onbarmhartig toesloeg en de zwakheden van de zeepbeconomie pijnlijk en duidelijk bloot

werden gelegd.

De economie blijft stagneren en langzaam maar zeker komen ook andere problemen in de maatschappij aan de oppervlakte.

Te lang heeft men de prioriteiten gelegd op de economie, de industrie en de productiviteit.

Met grote regelmaat wordt het land opgeschrikt door bizarre excessen, door de media naar buiten gebracht, over moord en doodslag op de openbare scholen. Veelzeggend is de benaming voor de middelbare schooljeugd: 17 jaar en dodelijk! Klasgenoten treiteren elkaar letterlijk de dood in, anderen slaan aan het moorden en de zelfmoordcijfers blijven stijgen.

Sinds een aantal jaar is een nieuw fenomeen in de openbaarheid gekomen: de Hikikomori, jonge mensen die hun kamer niet meer afkomen.

Schattingen lopen uiteen van een tot anderhalf miljoen jongeren die in totale afzondering en sociaal isolement leven.

Het land van Pokemon en Pikachuu moet zich nu gaan bezinnen op het bedenken en doorvoeren van hervormingen op sociaal-maatschappelijk niveau.

De Japanner en het belang van de groep

De collectieve groepscultuur heeft zijn wortels liggen in geografische, historische, culturele en sociaal-religieuze oorzaken.

Allereerst zijn de geografische ligging van Japan en het klimaat een belangrijke factor geweest in de ontwikkeling van de groepscultuur. Japan is een eilandrijk en ligt geïsoleerd van de andere omringende landen. Het land lag wel in de invloedssfeer van China, maar heeft aan elk 'geïmporteerd' gedachte- en cultuurgoed een eigen Japanse identiteit gegeven.

Voorbeelden hiervan zijn de overname van het Boeddhisme. Dit werd echter volkomen geïntegreerd met het eigen geloof in Japan, de natuurgodsdienst, het Shintoïsme.

Een ander voorbeeld hiervan is de overname van het Chinese karakterschrift.

Echter de Japanners ontwikkelden daarnaast nog twee eigen alfabetssystemen. Dit om het Chinese schrift, dat uniek in het gebruik is voor de Chinese taal, te kunnen toepassen op de schriftelijke weergave van de Japanse taal, die in het geheel niet verwant is aan de Chinese taal.

Rijstcultivatie

Een tweede belangrijke factor is het klimaat in Japan. Dit klimaat maakt het mogelijk om rijst te cultiveren en te produceren, wat alleen lukt in samenwerking met andere mensen.

Rijstcultivatie is een arbeidsintensieve landbouwmethode en vraagt om goede samenwerking en coördinatie wat betreft het planten, cultiveren en de irrigatie van de rijstvelden. Door de arbeidsintensieve werkmethode is organisatie en groepswerk noodzakelijk. Om deze reden is de groep veel belangrijker geweest dan het individu op zich.

Historisch gezien heeft de homogeniteit van de bevolking en de diverse periodes van isolationistische politiek (Sakoku: afsluiting van het land) ook bijgedragen aan het opbouwen en consolideren van de groepsgemeenschappen en clans in het land. Het land heeft nooit invasies of overheersing van buitenaf gekend.

Het contact met het Westen

Aan het begin van de 17e eeuw kwamen de eerste buitenlanders naar Japan. Dat waren Spaanse en Portugese missionarissen die het land wilden bekeren tot het christendom. Maar het moment waarop het Shogunaat vreesde voor binnenlandse onrust, door de bekeringsijver van de missionarissen, vaardigden zij edicten uit waarbij het land bijna volledig van de buitenwereld (met name van de toenmalige Europese mogendheden) werd afgesloten. Alleen de Hollanders mochten beperkt handel drijven op hun factorij op Deshima in Nagasaki.

Door deze Sakoku-politiek was Japan voor bijna 200 jaar hermetisch afgesloten van de rest van de wereld. Tot aan de voorzichtige opening van het land, begin 1800, was Japan nog steeds een feodale samenleving. De bevolking was strikt gescheiden in vier sociale kasten: de militaire kaste, de boeren, de kunstenaars en werklieden en ten slotte de kooplieden.

Deze hiërarchische structuur waarbij de bevolking in vier sociale klassen werd verdeeld was tot in de kleinste details vastgelegd en werd van generatie op generatie, zonder enige mogelijkheid tot maatschappelijke verandering, overgebracht.

Confucianisme

De sociaal-religieuze factor was de Confucianistische leer van loyaliteit.

"Social order demanded a strict hierarchical structuring of the classes and conformity by all people with the obligations imposed by the five primary human relationships; that is, the relationship between father and son, ruler and subject, husband and wife, older and younger brother, and two friends." *(1)

Door de absolute gehoorzaamheid en loyaliteit van de hele natie werd het voor het Shogunaat mogelijk om eeuwenlang de rust en vrede te bewaren in Japan. Als bijvoorbeeld iemand ongehoorzaam aan zijn meerdere was geweest werd niet alleen het individu, maar de groep of clan waartoe diegene behoorde gezamenlijk gestraft.

Ook dit is een belangrijke factor dat heeft bijgedragen aan het ontstaan van de clan- en groepscultuur.

Haji en Harmonie

Ten slotte is de Japanse cultuur een schaamtecultuur. Het verliezen van het gezicht (Haji) is het ergste wat iemand kan overkomen.

"Haji is het karakteristieke gevoel van mensen die van een groep afhankelijk zijn en neemt de vorm aan van een vage angst voor geruchten, roddel en mogelijke uitstoting." *(2)

Alles wordt eraan gedaan om iemand niet het gevoel te laten krijgen dat hij/zij, zijn/haar gezicht verliest. De harmonie bewaren in relaties wordt gezien als een grote deugd.

"Even as children, the Japanese have been taught to repress expression of their emotions and beliefs, in public and sometimes even in private, when deviating from the group view in order to preserve the notion of social harmony and agreement." *(3)

Gezichtsverlies voorkomt men om dingen te doen die niet anders zijn van de rest van de groep. Vandaar dat het uiten van elke vorm van individualiteit of onafhankelijkheid die niet overeenkomt met de groepsnorm een basis vormt voor schaamte en mogelijk zelfs uitstoting van de groep.

In de Japanse cultuur wordt ook de harmonie tussen menselijke relaties zeer gewaardeerd. Men probeert op allerlei manieren conflicten te vermijden. Als er problemen zijn worden er oplossingen gezocht waarbij de groep (zowel hoger- als lagergeplaatste) uiteindelijk beslist en tot een oplossing komt waar eenieder tevreden mee is.

Het opgroeien in de groep

Vanaf de geboorte groeit men in Japan op met het besef dat eenieder bij een groep hoort. In eerste instantie hoort men bij de groep van het eigen gezin. Het gezin is weer onderdeel van de groep: eigen familie. De familie is weer onderdeel van een bepaalde clan die weer gelieerd is aan de streek waar men oorspronkelijk vandaan komt.

In het gezin is de moeder de spil waar alles om draait. De vader is naar buiten toe het hoofd, maar moeder bepaalt in feite de gang van zaken binnen het gezin en met name de opvoeding en educatie van de kinderen.

Voor de vader is de groep collega's zeer belangrijk. Hierdoor heeft de vader weinig bemoeienissen met de kinderen en hun opvoeding. De moeder neemt dus een zeer belangrijke en prominente rol in de opvoeding van de kinderen. De vader is min of meer afwezig.

Kumi, Nakama en Tanin

Naast de eigen familie is men ook onderdeel van andere groepen in de maatschappij. Op school kent men de groep 'klas' (Kumi) en dan de groep 'school'. Iedere school heeft ook zijn eigen schooluniform met eigen embleem. Zo is het voor iedereen duidelijk tot welke school men behoort.

In het professionele leven op het werk behoort elke werknemer ook tot een groep. Deze groep is onderverdeelt in collega's, werkeenheid, afdeling en tenslotte het bedrijf waar men werkzaam is.

Een Japanner zal elke groep waarvan hij deel uitmaakt aanduiden als 'Uchi' of 'In-groep'. Leden van deze 'In-groep' duidt men aan met 'Nakama' d.w.z. iemand die behoort tot onze groep. Iemand van buiten de groep wordt aangeduid als 'Tanin', d.w.z. buitenstaander.

Het behoren tot een groep is van levensbelang. Men groeit op als kind met dit groepsbesef en op latere leeftijd is het de groepsmentaliteit die het gedrag en daarmee de normen en waarden van het groepsindividu bepaalt.

"There is an overwhelming and intense desire for the establishment of an identity by belongingness to a group (...) A sense of oneness "Ittaikan" is generated unconsciously with the group and there is a social sensitivity to any possible disruptions in the harmony of this relationship. Ostracism from the group is to be avoided at all costs. Pressures to conform to a limited pattern of behaviour and thought and an expectation for a total commitment to the group accompany this."

*(4)

Vertrouwen en afhankelijkheid

Binnen een groep gaat men vertrouwelijk met elkaar om. Deze vertrouwensrelatie binnen de groep creëert tegelijkertijd een bepaalde afhankelijkheidsrelatie, men is afhankelijk van de andere leden van de groep. Binnen iedere groep is het individu gebonden aan regels van de groep. Daarnaast biedt de groep ook bescherming.

De groep biedt een raamwerk van gedragscodes, normen en waarden. Elk groepslid weet waar hij/zij aan toe is en hoe men zich gedragen moet.

"Collectivism, as the opposite of individualism, pertains to societies in which people from birth onwards are integrated into strong, cohesive ingroups, which continue to protect them throughout their lifetime in exchange for their unquestioning loyalty".

Major Characteristics:

- Emphasis on in-group's goal
- Fitting into the in-group
- Large difference between in-group and out-group communication
- Interdependent self-construal
- "We" identity
- Avoiding confrontations in in-group-High-context communication *(5)

De opkomst van de Hikikomori

"Hikikomori is defined as being a social withdrawal, a situation in which people aged 15 or older withdraw to their parents' homes for periods of more than six months due to reasons other than mental disorders and are unable to participate in social activities." *(6)

Bovenstaande definitie probeert het verschijnsel Hikikomori of sociaal-teruggetrokkenen te omschrijven. De afgelopen jaren is de opkomst van de Hikikomori door (of misschien wel dankzij) enkele gewelddadige incidenten herhaaldelijk in het nieuws geweest.

Een incident dat ook het Nederlandse nieuws gehaald heeft is de ontvoering door een 27-jarige Hikikomori van een 9 jarig meisje en haar bijna 10 jaar lang op zijn kamer gevangen gehouden had. Zijn eigen moeder is hier nooit van op de hoogte geweest.

Langzaam begint men te beseffen dat de Hikikomori een groot sociaal maatschappelijk probleem aan het worden is in de Japanse samenleving.

“Als mensen geen deel meer uitmaken van de reguliere samenleving, kunnen ze ook het contact kwijtraken met de normen en waarden die in die samenleving gelden, terwijl die essentieel zijn voor de sociale integratie en de maatschappelijke stabiliteit.” *(7)

Schattingen lopen uiteen van 1 tot anderhalf miljoen jongeren die de druk, die op hen door de maatschappij wordt opgelegd, niet meer aankunnen. Het enige wat hun rest is het geïsoleerd leven op hun kamer in hun ouderlijk huis. Contact met de buitenwereld is er niet. In sommige gevallen alleen via internet.

Hun ouders hebben vaak alleen maar even contact met hun kinderen als zij hun eten klaar zetten voor de deur. Menigeen hebben hun eigen kinderen al in jaren niet meer gezien.

Lange tijd is er gedaan of er niets aan de hand is. Bij de ouders speelt vooral onwetendheid en de angst voor de buren en buurtgemeenschap een grote rol. De scholen en het Ministerie van Onderwijs hebben tot recentelijk het probleem niet serieus genomen of domweg het probleem genegeerd, gelijk het Japanse spreekwoord: “Kusai Mono ni Futa” oftewel je verbergt alles wat stinkt. Hoewel de leerplichtwet ook in Japan van toepassing is, is hier weinig tot geen controle op.

Demografische tijdbom

De regering begint echter langzaam door te krijgen, dat het verlies van een potentieel van bijna anderhalf miljoen arbeidskrachten, grote problemen zal opleveren in een maatschappij die razendsnel aan het vergrijzen is en al decennialang, een van de laagste geboortecijfers heeft in de wereld. De overheid begint zich ervan bewust te worden dat het fenomeen Hikikomori een demografische tijdbom is in de aanhoudende kwakkeleconomie, waarbij het steeds moeilijker wordt om door de toenemende vergrijzing, de sociale zekerheid te handhaven.

“Behalve voor het persoonlijk leven heeft sociaal isolement ook negatieve gevolgen voor de eenheid en de stabiliteit in de samenleving. Wanneer een samenleving te veel leden heeft die niet participeren in het sociale en maatschappelijke leven heeft dat nadelige gevolgen.” *(8)

Interessant is te bekijken hoe dit verschijnsel is ontstaan en hoe het in verband staat met andere excessen die met grote regelmaat het nieuws in Japan halen. Het geweld op de scholen neemt schrikbarend toe. Volgens het Ministerie van Onderwijs, Cultuur, Sport, Wetenschap en Technologie was het aantal gewelddelicten in het jaar 2003 op de lagere scholen met 1777 gewelddadige incidenten met 27.6 procent gestegen vergeleken met het jaar daarvoor. In totaal hebben in dat jaar 35.392 gewelddadige incidenten zich voorgedaan op de lagere en middelbare scholen.

Daarnaast is er ook een stijging gezien in de groepspesterijen (Ijime) op school. Leraren verliezen grip op de klas, een trend die ‘Gakkyu Hokai’ wordt genoemd, waarbij de leerlingen zich misdragen, niet opletten of gewoon gezamenlijk de les boycotten.

Andere verschijnselen zijn de opkomst van schoolfobie (Tokokyohi), de ‘Futoko’: kinderen die weigeren naar school te gaan, en de ‘Enjokosai’ (Teenagegirl prostitution).

Verklaringen van het ontstaan van Hikikomori

Een kinderpsychiater, Hiroshi Kawai verklaart dit verschijnsel als volgt:

Hij verklaart het aan de hand van het Ii-ko-syndroom (het syndroom om een

goed kind te zijn). Kinderen proberen wanhopig om 'goed' te zijn door het pad te volgen dat hun ouders en leraren voor hun uitstippelen. De reden dat de kinderen goed willen zijn is omdat zij door hun ouders verwend worden met dure dingen, zij worden als het ware 'vercommercialiseerd'.

Kinderen voelen zichzelf als robots, beheerst door hun ouders en voordat deze kinderen er zelf erg in hebben kunnen zij zich alleen nog maar hun gevoelens uiten d.m.v. geweld, soms tot de dood erop volgt.

Volgens Hiroshi Kawai is er sinds de jaren 70 een te grote waarde gehecht aan de scholing en academische carrière van een persoon, in plaats van te kijken wat iemand zijn/haar individuele capaciteiten en mogelijkheden zijn.

De ouders concentreren en focussen zich alleen nog maar op het succes van hun kinderen op school. Alle hooggespannen verwachtingen die de ouders hebben worden op hun kinderen geprojecteerd.

De kinderen proberen wanhopig aan hun ideaal te voldoen, terwijl zij tegelijkertijd niet het gevoel hebben dat zij een eigen leven kunnen leiden op wat voor manier dan ook.

Dit zou een oorzaak kunnen zijn in het ontstaan van het toenemende geweld, als kanalisering van hun frustraties, op de scholen en het ontstaan van de Hikikomori.

Juku

Naast de verwachtingen die de ouders hebben van hun kinderen om uitmuntend te presteren op school, is het rigide Japanse onderwijssysteem een andere factor die meespeelt in het ontstaan van Hikikomori.

"The Japanese education system is ideal for a state that means to create people who will work well in society, and contribute to the state by being a productive individual who works towards the common goal of prosperity for the nation. Pupils are taught not to think but to accumulate immense piles of disparate facts that can be repeated on command but cannot be connected. This is not an accident or a lapse. Rote learning is the child's next lesson in dependence. To think is an act of autonomy; to memorize the given is to rely upon authority." *(9)

Wanneer Japanse kinderen naar de kleuterschool gaan worden de kinderen door de leraar in groepen (Kumi) verdeeld. Deze groepen zullen bij elkaar blijven tot hun eindexamen.

De kinderen spelen samen, lunchen samen en studeren samen.

Dit systeem van Kumi zorgt voor een sterke basis van 'wij' en 'zij'. De kinderen worden op deze manier al op jonge leeftijd bewust gemaakt hoe belangrijk de groepsband is en willen dus niet buiten de boot vallen of verstoten worden.

Het conformeren aan de groep en daarmee aan de maatschappij wordt dus al met de paplepel ingegoten. Kleine kinderen worden bekend gemaakt met het beroemde Japanse spreekwoord:

"Deru Kugi wa Utareru" oftewel: spijkers die uitsteken worden er ingeslagen.

Naast de gewone scholen gaan de kinderen in de jaren voorafgaand aan hun eindexamen naar zogenaamde 'Juku'.

'Juku' zijn bijlesscholen waar meer dan de helft van alle schoolkinderen in Japan, na hun gewone schoollessen en in het weekend, naar toe gaan. Deze scholen bereiden deze kinderen voor op hun toelatingsexamens van hun volgende school.

Dit begint al vanaf de kleuterschool.

Om op een goede lagere school terecht te komen moet men op een goede kleuterschool beginnen. Om toegelaten te worden op een goede kleuterschool moeten de kinderen toelatingsexamens doen. Dit systeem van toelatingsexamens gaat door totdat zij toegelaten worden op een universiteit.

Ijime

Door de druk om zich aan te passen vanaf de tijd van kleuterschool, is 'Ijime' of groepspestertijen een uitlaatklep voor veel studenten.

"Any sort of difference is a target for Ijime, from a difference in speech, or appearance, even excelling in a specific course is reason enough. Many times students who excel at a particular class will perform poorly so as not to stand out. There isn't much a student can do against this style of bullying as the one who is bullied is considered the one to be at fault. Teachers indirectly encourage it, to emphasize obedience within the group." *(10)

Hikikomori zijn gewoonlijk verstoten door hun groep en hebben daarvoor gekozen, hetzij door het gevoel van mislukking (het niet behalen van hun examens en toelatingsexamens) of het gevoel om uitgestoten te zijn door pesterijen op school (Ijime), om zich terug te trekken.

Uit onderzoek blijkt dat veel van deze verstoten kinderen problemen hebben om in groepen geaccepteerd te worden.

"Wanneer iemand niet kan voldoen aan rolverwachtingen binnen de groep waartoe hij of zij behoort, blijft waardering van de leden van het netwerk uit en dat heeft negatieve gevolgen voor de persoonlijke identiteit en het zelfrespect." *(11)

Andere factoren zijn:

- De rijkdom maakt het makkelijker om zichzelf op te sluiten: kinderen worden door hun ouders onderhouden.
- Een-kind gezinnen: geen socialisatie met de familieleden thuis en daarom het moeilijk hebben om te leren communiceren met anderen (of gewend te zijn dat alleen via internet te doen). De spaarzame vrije tijd wordt doorgebracht in een gamecenter waar computerspelletjes worden gedaan.

Hiervoor is geen enkel sociaal contact vereist, slechts contact met de computer is essentieel.

Tijd ten behoeve van communicatie hoeft niet meer vrijgemaakt te worden.

Wat betreft de jeugd is de samenleving aan het digitaliseren. Er wordt te veel waarde gehecht aan 'instant entertainment'. Mensen communiceren steeds minder direct met elkaar en verleren dus de vereiste sociale vaardigheden om met anderen contact te leggen.

- De anonimiteit van de verstedelijkte gebieden: het uiteenvallen van de traditionele meerdere generaties-onder-een dak-families en het uiteenvallen van leefgemeenschappen en daarmee het wegvallen van de gemeenschapszin.

"De industrialisering en verstedelijking van de samenleving hebben geleid tot een non-place community." *(12)

Wat is er nodig om deze problemen aan te pakken

Jarenlang heeft de regering al deze bovenstaande problemen ontkend. Weinig van de tot nu toe van bovenaf opgelegde zogenaamde 'hervormingen' hebben resultaat opgeleverd.

Een belangrijke stap vooruit, nee, het zou zelfs een gewaagde grote sprong voorwaarts zijn om allereerst grote hervormingen te laten plaats vinden in het onderwijs.

Lessen in stampeducatie zou plaats moeten maken voor onderwijs waarin gekeken wordt naar de individuele ontwikkeling en behoeften van het kind. In plaats van iedere pupil te dwingen zich te conformeren aan de groep, zou de groep zich moeten laten conformeren aan de persoonlijke ontwikkeling van het individu. Men zou eenheid in verscheidenheid moeten propageren!

Maar dit blijft een utopie zolang het Ministerie van Onderwijs, niet de problemen wil erkennen die zich op de scholen afspelen.

Maar er is hoop. In 2001 hebben de ouders van een kind dat door de pesterijen op school uiteindelijk zelfmoord had gepleegd een proces aangespannen tegen de school. Voor de eerste keer in de geschiedenis, werden de ouders in het gelijk gesteld en hebben zij een schadevergoeding gekregen. De daders, medeklasgenoten van het slachtoffer, zijn vervolgd.

Dit heeft een precedent geschapen waarbij het Ministerie van Onderwijs gedwongen werd om door middel van juridische maatregelen en aanpassing

van de wet, harder op te treden tegen leraren en scholen waarbij deze 'pestpraktijken' met regelmaat voorkomen.

Dit is een goed begin in de strijd tegen het uitsluiten en vervolgen van kinderen die zich door de groep verstoten voelen.

Creativiteit en begeleiding

Stampeducatie zou plaats moeten maken voor een curriculum waarbij meer gevraagd wordt van de inventiviteit en creativiteit van de leerling, in plaats van het nutteloos en gedachteloos reproduceren van feiten.

Leraren en docenten zouden zich meer moeten richten op de begeleiding van kinderen, in plaats van doorgeefluik te zijn van deze eerder genoemde nutteloze informatie.

Daarbij zou er een vertrouwenspersoon/counsellor aangesteld moeten worden waarbij kinderen veilig terecht kunnen met hun eventuele problemen.

Er is weinig tot geen jeugdzorg. Het Ministerie van Onderwijs zou dit tot speerpunt moeten maken in hun beleid en programma. De jeugd is de toekomst en het is van belang dat men hierin voldoende investeert.

Preventie en verantwoordelijkheid

De regering zou zich ook moeten richten met hun beleid op het gebied van algemene preventie. Openheid en inzage geven in de situatie zal een grote vooruitgang zijn. Verantwoordelijkheid nemen zal een nog grotere impact hebben in het serieus nemen van de heersende problemen. Het is dankzij de pers dat al deze incidenten aan het licht gekomen zijn. Het is dankzij de pers dat de slachtoffers een naam en gezicht krijgen en uit de anonimiteit gehaald zijn en een groot publiek hebben bereikt.

De regering heeft de macht en de financiën om ondersteuning te geven aan programma's voor het gezin, de school en de vrije tijd (tot voor kort kende men in Japan de zesdaagse werkweek, zowel voor werk als voor school). Het zou goed zijn om juist in deze patriarchale cultuur, de regering ook het voortouw te laten nemen in het inzetten van een nieuw beleid en in het opzetten van bewustwordingscampagnes bij het grote publiek.

De regering heeft de macht om financiën vrij te maken (d.m.v. bijvoorbeeld belastingvoordeel) voor de organisaties die zich inzetten tegen de marginalisering van bepaalde groepen in deze samenleving. Nu zetten zich alleen vrijwilligers in die vooral afhankelijk zijn van donaties van de ouders.

Een factor wat het erg lastig maakt in het opsporen van Hikikomori is het feit dat er veel schaamte is van de ouders ten opzichte van derden.

"A mentally ill member of the familial structure is a cause for disgrace, disturbing balance of this inner group. For this reason, the psychologically disturbed try to conceal or ignore their problems (...) In other cases it can be difficult to persuade parents for the need for mental treatment for their disturbed children (...) Patients' progress may be hindered by a return to an unsympathetic and uninformed community. They may not only face prejudice from members of the outside society (Soto), but also from members within their family group (Uchi), who cannot bear the dishonor and humiliation reflected upon them." *(13)

Er is veel onbekendheid met het ziektebeeld. Voorlichtingscampagnes zouden het grote publiek bekend kunnen maken met het stigma en het leed wat er heerst misschien bij hun naaste buren.

Nawoord

In Japan is er een Non Profit organisatie genaamd New Start die via e-mail (online counseling), telefoon en telefonisch contact en huisbezoeken (face to face contact) Hikikomori wil resocialiseren in de maatschappij. De acht kenmerken van de presentietheorie zijn hierbij aanwezig. *(zie nadere uitleg in de bronvermelding) Allereerst is het van belang om deze mensen in speciale opvanghuizen van de organisatie te plaatsen. Zowel de Hikikomori als hun familie worden ontlast.

Na een gewenningsperiode waar weinig druk op de mensen worden gelegd, gaan zij werken in koffiehuizen en restaurants van de organisatie en in verzorgingscentra voor ouderen. Dit kan men zien als kwartier maken. Er worden voorwaarden geschapen waardoor mensen met een 'psychiatrische achtergrond', of in dit geval 'Hikikomori-verleden' langzaam kunnen deelnemen aan het gewone maatschappelijke verkeer.

Volgens de oprichter van de organisatie, Noki Futagami is het het beste om deze mensen voor een periode naar het buitenland te sturen. Juist omdat Hikikomori moeite hebben in de Japanse maatschappij. Door hun verblijf in het buitenland kunnen deze kluizenaars letterlijk en figuurlijk hun horizon verbreden.

Naast hun opvanghuizen in Japan gaan zij naast hun opvanghuizen in Korea, de Filippijnen en Italië nog 40 andere opvanghuizen in de wereld openen, waar de Hikikomori van een andere cultuur kunnen leren en de studenten daar, Japans gaan leren.

Noki Futagami is ervan overtuigd dat het leven en werken in het buitenland, de Hikikomori zelfvertrouwen en vaardigheden geeft (versterking van de persoonlijke competenties zoals benoemd in Sociaal Isolement van Hortulanus) om zich later weer beter in de Japanse maatschappij te kunnen voortbewegen en aan te passen.

Het zou een mooi begin zijn als de Japanse regering deze Non Profit organisatie financieel zou gaan steunen als een stap in de goede richting in de sociale hervormingen en algemeen welzijn in het land.

Bronvermelding

Geraadpleegde literatuurlijst is op aanvraag bij redactie te verkrijgen.

Geciteerde bronnen

- Introductie van de Westerse geneeskunde in Japan, Robert Knulst, 1995, (citaat nr. 1)
- De Waterhandel, John David Morley, 1985 Uitgeverij Contact Amsterdam, (citaat nr. 2)
- Mental Illness in Japan: A need for change, Keren Lehavot, 2001 (citaten: nr. 3 en 9)
- Cultural dynamics and the unconscious in suicide in Japan, Yoshitomo Takahashi and Douglas Berger, (citaat nr. 4)
- Breaking through the stereotypes about Asian cultures, Janet M. Berger and Kazuko Ikeda, 2002, (citaat nr. 5)
- Young adults' withdrawal from society vexes parents, The Japan Times 2002 (citaat nr. 6)
- Sociaal Isolement, Hortulanus et al., Elsevier Overheid, 's-Gravenhage, 2003 (citatens: nr. 7, 8, 11, 12)
- Hikikomori/Otaku Japans latest Out-Group, creating social outcasts to construct a national self-identity, Ron Adams (citatens nr. 9 en 10)